

Hry a základní herní strategie

Aleš Horák

E-mail: hales@fi.muni.cz
<http://nlp.fi.muni.cz/ui/>

Obsah:

- ▶ Hry vs. Prohledávání stavového prostoru
- ▶ Algoritmus Minimax
- ▶ Algoritmus Alfa-Beta prořezávání
- ▶ Nedeterministické hry
- ▶ Hry s nepřesnými znalostmi

Úvod do umělé inteligence 7/12 1 / 25

Hry vs. Prohledávání stavového prostoru Hry a UI – historie

Hry a UI – historie

- ▶ Babbage, 1846 – počítač porovnává přínos různých herních tahů
- ▶ von Neumann, 1944 – algoritmy perfektní hry
- ▶ Zuse, Wiener, Shannon, 1945–50 – přibližné vyhodnocování
- ▶ Turing, 1951 – první šachový program (jen na papíře)
- ▶ Samuel, 1952–57 – strojové učení pro zpřesnění vyhodnocování
- ▶ McCarthy, 1956 – prořezávání pro možnost hlubšího prohledávání

řešení her je zajímavým předmětem studia ← je **obtížné**:

průměrný faktor větvení v šachách $b = 35$

pro 50 tahů 2 hráčů ...

prohledávací strom $\approx 35^{100} \approx 10^{154}$ uzlů ($\approx 10^{40}$ stavů)

Úvod do umělé inteligence 7/12 3 / 25

Hry × Prohledávání stavového prostoru

Multiagentní prostředí:

- ▶ agent musí brát v úvahu **akce jiných agentů** → jak ovlivní jeho vlastní prospěch
- ▶ vliv ostatních agentů – **prvek náhody**
- ▶ **kooperativní** × **soupeřící** multiagentní prostředí (MP)

Hry:

- ▶ matematická **teorie her** (odvětví ekonomie) – kooperativní i soupeřící MP, kde vliv všech agentů je *významný*
- ▶ **hra v UI** = obv. deterministické MP, 2 střídající se agenti, výsledek hry je vzájemně opačný nebo shoda

Algoritmy soupeřícího prohledávání (*adversarial search*):

- ▶ oponent dělá **dopředu neurčitelné** tahy → řešením je **strategie**, která počítá se všemi možnými tahy protivníka
- ▶ **časový limit** ⇒ zřejmě nenajdeme optimální řešení → hledáme **lokálně optimální** řešení

Úvod do umělé inteligence 7/12 2 / 25

Hry vs. Prohledávání stavového prostoru Hry a UI – aktuální výsledky

Hry a UI – aktuální výsledky

- ▶ **dáma** – 1994 program *Chinook* porazil světovou šampionku Marion Tinsley. Používá úplnou databázi tahů pro ≤ 8 figur (443 748 401 247 pozic).
- ▶ **šachy** – 1997 porazil stroj *Deep Blue* světového šampiona Gary Kasparova $3\frac{1}{2}-2\frac{1}{2}$. Stroj počítá 200 mil. pozic/s, sofistikované vyhodnocování a nezveřejněné metody pro prozkoumávání některých tahů až do hloubky 40 tahů. 2006 porazil program *Deep Fritz* na PC světového šampiona Vladimíra Kramníka 2–4. V současnosti vyhrávají turnaje i programy na slabším hardware mobilních telefonů s 20 tis. pozic/s.
- ▶ **Othello** – světoví šampioni odmítají hrát s počítači, protože stroje jsou příliš dobré. Othello (též Reversi) pro dva hráče na desce 8×8 – snaží se mezi své dva kameny uzavřít soupeřovy, které se přebarví. Až se zaplní deska, spočítají se kameny.
- ▶ **Go** – do roku 2008 světoví šampioni odmítali hrát s počítači, protože stroje jsou příliš slabé. V Go je $b > 300$, takže počítače mohou používat téměř pouze znalostní bázi vzorových her.
od 2009 – první programy dosahují pokročilejší amatérské úrovně (zejména na desce 9×9 , nižší úroveň i na 19×19).

Úvod do umělé inteligence 7/12 4 / 25

Typy her

	deterministické	s náhodou
perfektní znalosti	šachy, dáma, Go, Othello	backgammon, monopoly
nepřesné znalosti		bridge, poker, scrabble

Hledání optimálního tahu

2 hráči – MAX (Δ) a MIN (∇)

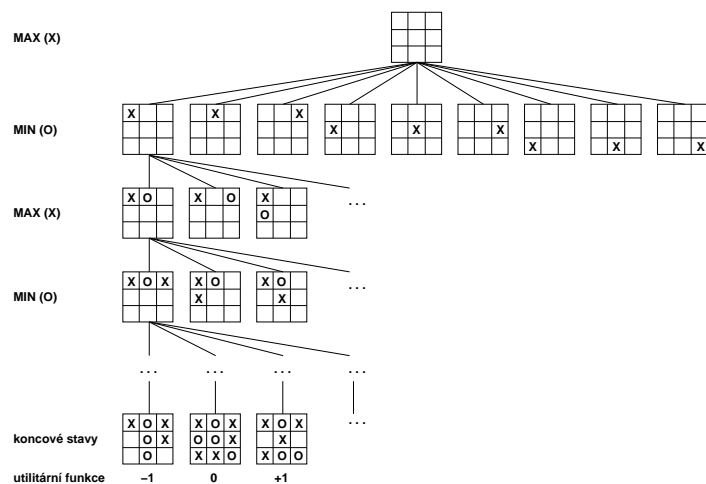
MAX je první na tahu a pak se střídají až do konce hry

hra = prohledávací problém:

- ▶ počáteční stav – počáteční herní situace + kdo je na tahu
- ▶ přechodová funkce – vrací dvojice (legální tah, výsledný stav)
- ▶ ukončovací podmínka – určuje, kdy hra končí, označuje **koncové stavy**
- ▶ utilitární funkce – numerické ohodnocení koncových stavů

Hledání optimálního tahu – pokrač.

počáteční stav a přechodová funkce definují **herní strom**:

Algoritmus Minimax

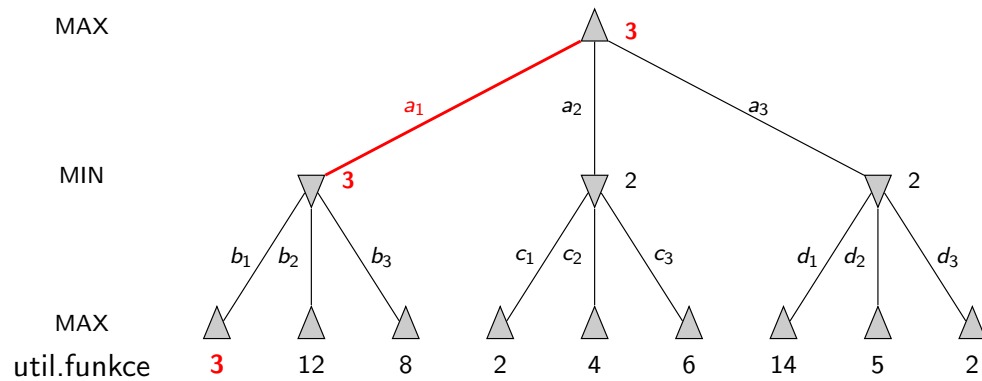
Hráč MAX (Δ) musí *prohledat* herní strom pro zjištění nejlepšího tahu proti hráči MIN (∇)

→ zjistit nejlepší **hodnotu minimax** – zajišťuje *nejlepší výsledek* proti *nejlepšímu protivníkovi*

$$\text{Hodnota minimax}(n) = \begin{cases} \text{utility}(n), & \text{pro koncový stav } n \\ \max_{s \in \text{moves}(n)} \text{Hodnota minimax}(s), & \text{pro MAX uzel } n \\ \min_{s \in \text{moves}(n)} \text{Hodnota minimax}(s), & \text{pro MIN uzel } n \end{cases}$$

Algoritmus Minimax – pokrač.

příklad – hra jen na jedno kolo = 2 tahy (půlkola)

Algoritmus Minimax – vlastnosti

úplnost **úplný** pouze pro **konečné** stromy
 optimálnost **je** optimální proti optimálnímu oponentovi
 časová složitost $O(b^m)$
 prostorová složitost $O(bm)$, prohledávání do hloubky

šachy ... $b \approx 35, m \approx 100 \Rightarrow$ přesné řešení není možné

např. $b^m = 10^6, b = 35 \Rightarrow m \approx 4$

4-tahy \approx člověk-nováček
 8-tahů \approx člověk-mistr, typické PC
 12-tahů \approx Deep Blue, Kasparov

Algoritmus Minimax – pokrač.

```
% minimax( +Pos, -BestSucc, -Val):
% Pos je rozložení figur, Val je minimaxová hodnota tohoto rozložení;
% nejlepší tah z Pos vede do rozložení BestSucc
minimax( Pos, BestSucc, Val) :-
    moves( Pos, PosList), !, % PosList je seznam legálních tahů z Pos
    best( PosList, BestSucc, Val)
;
staticval( Pos, Val). % Pos nemá následníky: ohodnotíme staticky

best( [Pos], Pos, Val) :- minimax( Pos, _, Val), !.
best( [Pos1 | PosList], BestPos, BestVal) :-
    minimax( Pos1, _, Val1),
    best( PosList, Pos2, Val2),
    betterof( Pos1, Val1, Pos2, Val2, BestPos, BestVal).
betterof( Pos0, Val0, Pos1, Val1, Pos0, Val0) :- % Pos0 je lepší než Pos1
    min_to_move( Pos0), % MIN na tahu v Pos0
    Val0 > Val1, ! % MAX chce nejvyšší hodnotu
;
max_to_move( Pos0), % MAX na tahu v Pos0
Val0 < Val1, !. % MIN chce nejmenší hodnotu
betterof( Pos0, Val0, Pos1, Val1, Pos1, Val1). % jinak je Pos1 lepší než Pos0
```

Časové omezení

předpokládejme, že máme 100 sekund + prozkoumáme 10^4 uzlů/s
 $\Rightarrow 10^6$ uzlů na 1 tah

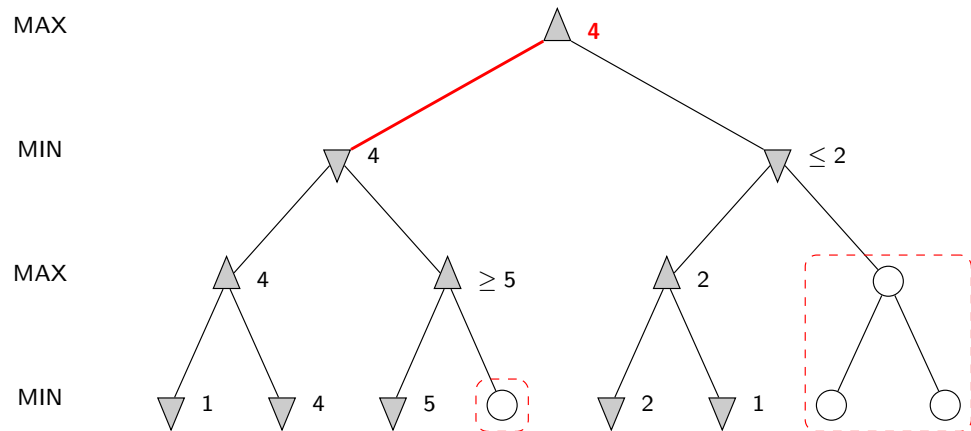
řešení **minimax_cutoff**:

- ▶ **ohodnocovací funkce** odhad přínosu pozice nahradí utilitární funkci
- ▶ **ořezávací test (cutoff test)** – např. hloubka nebo hodnota ohodnocovací funkce nahradí koncový test

Algoritmus Alfa-Beta prořezávání

Příklad stromu, který zpracuje predikát **minmax**

Alfa-Beta odřízne expanzi některý uzlů ⇒ Alfa-Beta procedura je **efektivnější** variantou minimaxu

Algoritmus Alfa-Beta prořezávání

```
alphabeta( Pos, Alpha, Beta, GoodPos, Val) :- moves( Pos, PosList), !,
    boundedbest( PosList, Alpha, Beta, GoodPos, Val)
; staticval( Pos, Val). % statické ohodnocení Pos
```

```
boundedbest( [Pos | PosList], Alpha, Beta, GoodPos, GoodVal) :-
    alphabeta( Pos, Alpha, Beta, -, Val),
    goodenough( PosList, Alpha, Beta, Pos, Val, GoodPos, GoodVal).
```

```
goodenough( [], -, -, Pos, Val, Pos, Val) :- !. % nejsou další kandidáti
goodenough( _, Alpha, Beta, Pos, Val, Pos, Val) :-
    min_to_move( Pos), Val > Beta, ! % MAX dosáhl horní hranici
; max_to_move( Pos), Val < Alpha, !. % MIN dosáhl dolní hranici
goodenough( PosList, Alpha, Beta, Pos, Val, GoodPos, GoodVal) :-
    newbounds( Alpha, Beta, Pos, Val, NewAlpha, NewBeta), % uprav hranice
    boundedbest( PosList, NewAlpha, NewBeta, Pos1, Val1),
    betterof( Pos, Val, Pos1, Val1, GoodPos, GoodVal).
```

```
newbounds( Alpha, Beta, Pos, Val, Val, Beta) :-
    min_to_move( Pos), Val > Alpha, !. % MAX zvýšil dolní hranici
newbounds( Alpha, Beta, Pos, Val, Alpha, Val) :-
    max_to_move( Pos), Val < Beta, !. % MIN snížil horní hranici
newbounds( Alpha, Beta, -, -, Alpha, Beta). % jinak hranice nezměněny
```

```
betterof( Pos, Val, Pos1, Val1, Pos, Val) :- min_to_move( Pos), Val > Val1, !
; max_to_move( Pos), Val < Val1, !. % Pos je lepší než Pos1
betterof( -, -, Pos1, Val1, Pos1, Val1). % jinak je lepší Pos1
```

Algoritmus Alfa-Beta prořezávání – vlastnosti

- ▶ prořezávání **neovlivní** výsledek ⇒ je **stejný** jako u minimaxu
- ▶ dobré **uspořádání** přechodů (možných tahů) ovlivní **efektivitu** prořezávání
- ▶ v případě “nejlepšího” uspořádání **časová složitost** = $O(b^{m/2})$ ⇒ **zdvojnásobí** hloubku prohledávání ⇒ může snadno dosáhnout hloubky 8 v šachu, což už je použitelná úroveň

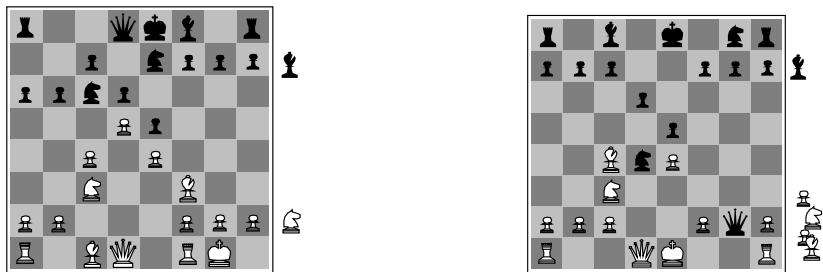
označení $\alpha - \beta$:

- ▶ α ... doposud nejlepší hodnota pro MAXe
- ▶ β ... doposud nejlepší hodnota pro MINa
- ▶ $\langle \alpha, \beta \rangle$... interval ohodnocovací funkce v průběhu výpočtu (na začátku $\langle -\infty, \infty \rangle$)
- ▶ $\text{minimax} \dots V(P)$ $\alpha - \beta \dots V(P, \alpha, \beta)$
 když $V(P) \leq \alpha$ $V(P, \alpha, \beta) = \alpha$
 když $\alpha < V(P) < \beta$ $V(P, \alpha, \beta) = V(P)$
 když $V(P) \geq \beta$ $V(P, \alpha, \beta) = \beta$

Možnosti vylepšení Minimax/Alpha-Beta

- ▶ vyhodnocovat pouze **klidné stavy** (quiescent search)
- ▶ při vyhodnocování počítat s efektem **horizontu** – zvraty mimo prohledanou oblast
- ▶ **dopředné ořezávání** – některé stavy se ihned zahazují bezpečně např. pro symetrické tahy nebo pro tahy hluboko ve stromu

Ohodnocovací funkce

Černý na tahu
Bílý ma o něco lepší pozici

Bílý na tahu
Černý vítězí

Pro šachy typicky **lineární** vážený součet **rysů**

$$Eval(s) = w_1 f_1(s) + w_2 f_2(s) + \dots + w_n f_n(s) = \sum_{i=1}^n w_i f_i(s)$$

např. $w_1 = 9$

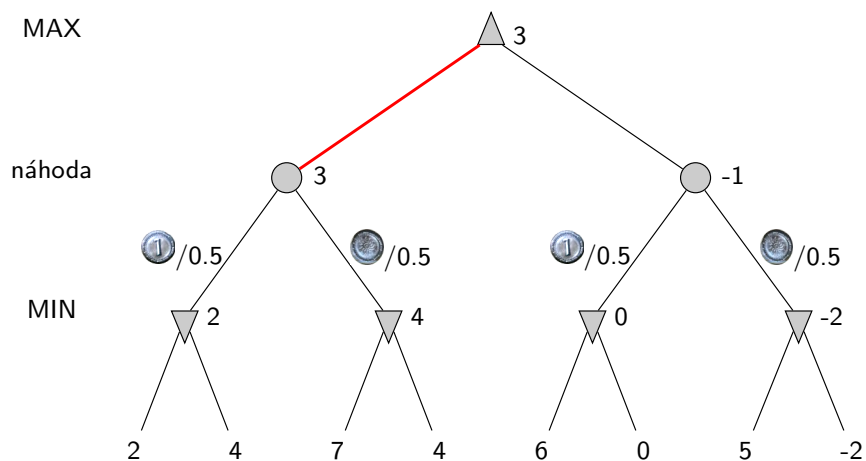
$$f_1(s) = (\text{počet bílých královen}) - (\text{počet černých královen})$$

...

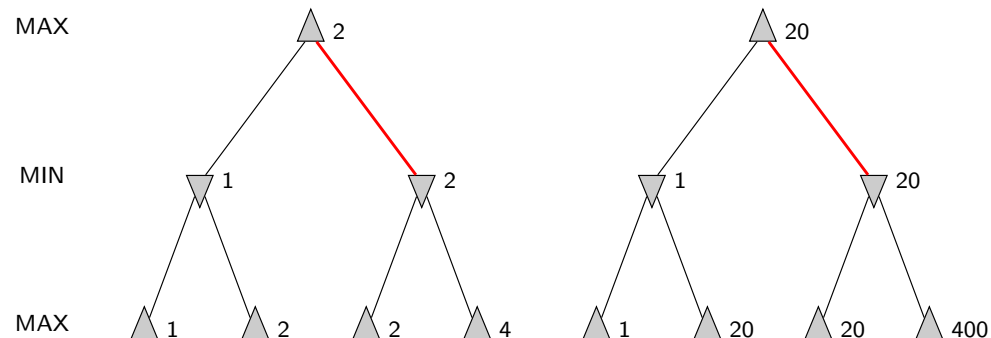
Nedeterministické hry

náhoda ← hod kostkou, hod mincí, míchání karet

příklad – 1 tah s házením mincí:

Ohodnocovací funkce – odchylky

chová se **stejně** pro libovolnou **monotónní** transformaci funkce *Eval*
záleží pouze na uspořádání → ohodnocení v deterministické hře funguje
jako **ordinální funkce**

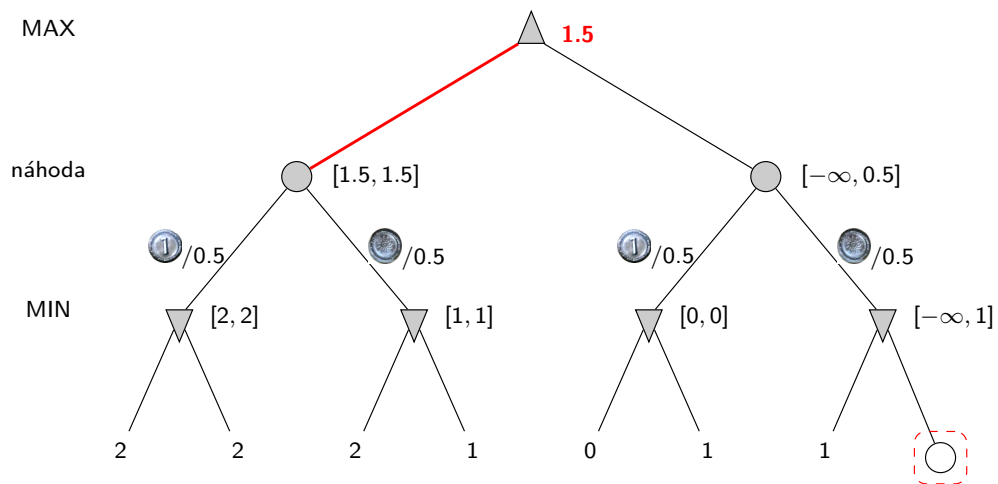
Algoritmus Minimax pro nedeterministické hry

expect_minimax ... počítá perfektní hru s přihlédnutím k náhodě
rozdíl je pouze v započítání uzlů *náhoda*:

$$expect_minimax(\mathbf{n}) = \begin{cases} utility(n) & \text{pro koncový stav } n \\ \max_{s \in moves(n)} expect_minimax(s) & \text{pro MAX uzel } n \\ \min_{s \in moves(n)} expect_minimax(s) & \text{pro MIN uzel } n \\ \sum_{s \in moves(n)} P(s) \cdot expect_minimax(s) & \text{pro uzel náhody } n \end{cases}$$

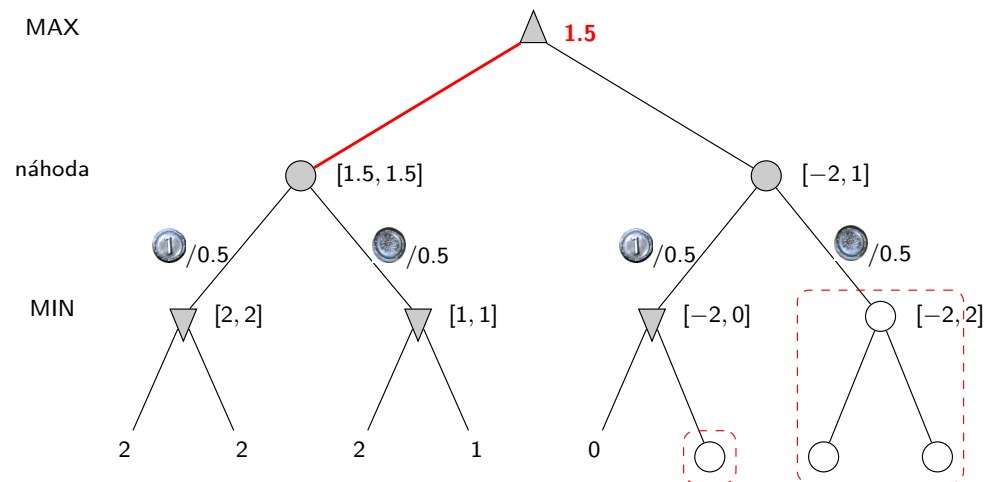
Prořezávání v nedeterministických hrách

je možné použít upravené Alfa-Beta prořezávání

Prořezávání v nedeterministických hrách – pokrač.

pokud je možno dopředu stanovit **limity** na ohodnocení listů → ořezávání je **větší**

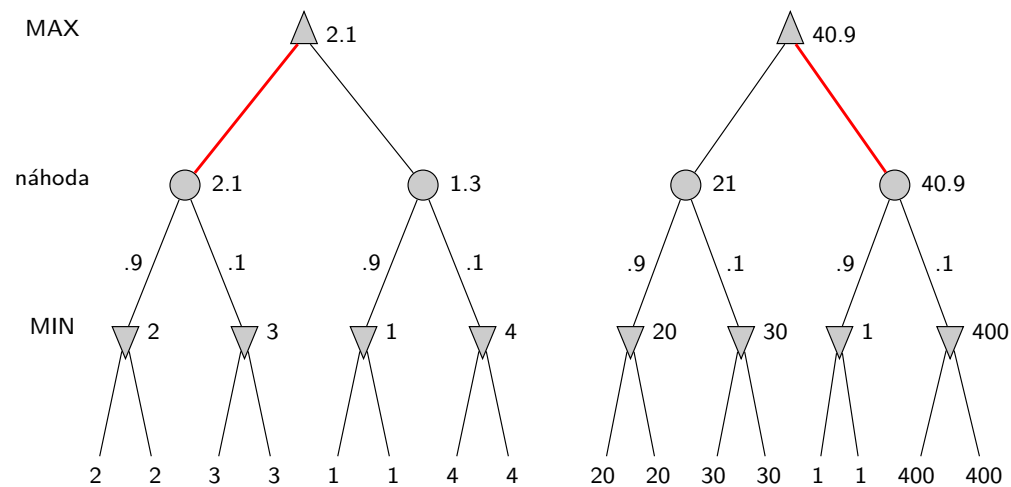
Nedeterministické hry v praxi

- ▶ hody kostkou zvyšují b → se dvěma kostkami 21 možných výsledků
- ▶ backgammon – 20 legálních tahů:

$$\text{hloubka } 4 = 20 \times (21 \times 20)^3 \approx 1.2 \times 10^9$$

- ▶ jak se **zvyšuje hloubka** → **pravděpodobnost** dosažení zvoleného uzlu **klesá** ⇒ význam prohledávání se **snižuje**
- ▶ **alfa-beta** prořezávání je mnohem **méně efektivní**
- ▶ program TDGammon používá prohledávání do hloubky 2 + velice dobrou *Eval* funkci ≈ dosahuje úrovně světového šampionátu

Odchylka v ohodnocení nedeterministických her

chování je **zachováno** pouze pro **pozitivní lineární** transformaci funkce *Eval*

Eval u nedeterministických her by tedy měla proporcionálně odpovídat **očekávanému výnosu**

Hry s nepřesnými znalostmi

- ▶ např. **karetní hry** → **neznáme** počáteční **namíchání karet** oponenta
- ▶ obvykle můžeme spočítat **pravděpodobnost** každého možného rozdání
- ▶ zjednodušeně – jako jeden velký hod kostkou na začátku
- ▶ prohledáváme ovšem ne **reálný stavový prostor**, ale **domnělý stavový prostor**
- ▶ program *Jack*, nejčastější vítěz počítačových šampionátů v bridgi:
 1. generuje 100 rozdání karet konzistentních s daným podáním
 2. vybírá akci, která je v průměru nejlepší

V roce 2006 porazil Jack na soutěži 3 ze 7 top holandských hráčských párů.